

Nr 49.

Av herr Pauli m. fl., om höjd pension åt f. d. läroverksadjunkten P. Idstedt.

Vid 1928 års riksdag väcktes i båda kamrarna likalydande motioner om tilläggspension åt f. d. adjunkten, teologie licentiaten P. Idstedt. Till stöd för yrkandet anfördes i motionerna följande:

''Genom kungl. statskontorets beslut den 31 mars 1927 tillerkändes f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Karlstad, teologie licentiaten och filosofie kandidaten Per Idstedt rätt att från och med den 1 juli 1927 under sin återstående livstid åtnjuta avkortad pension till ett belopp av 2,190 kronor. Härtill kommer viss pensionsförhöjning enligt författn. av år 1925, varigenom årliga pensionsbeloppet uppgår till 2,472.

Att pensionsbeloppet i detta fall så starkt begränsats, beror på att adjunkt Idstedt tjänstgjort allenast 18 år av de för full pensions åtnjutande stadgade 33 tjänsteåren (egentligen 19½ tjänsteår; förkortningen beror på att han under närmare 2 terminer åtnjutit tjänstledighet för utarbetande av akademisk avhandling). Emellertid synas omständigheter kunna anföras, som göra det billigt, att Idstedt av riksdagen får sig en särskild tilläggspension beviljad.

Med hänsyn till det synnerligen pliktrogna och från olika håll väl vitsordade arbete, Idstedt under mer än 18 år utfört i de svenska läroverkens tjänst, måste ovannämnda pensionsbelopp anses alltför knappt tilltaget. I ett tidigare, i viss mån jämförligt fall har också statskontoret den 28/1 1924 yttrat, att 'i de sällsynta undantagsfall, där, såsom beträffande sökanden, tjänsteårens antal endast uppgår till eller understiger hälften av det för hel pension erforderliga, framträder onekligen alltför starkt reduceringen av den för tjänsten i allmänhet gällande pensionen'. Bankoutskottet ville visserligen icke endast av den anledningen, att reduceringen av pensionsbeloppet blivit för stark med hänsyn till befattningshavarens tjänsteställning, vara med om en höjning av pensionen, men förordade dock en sådan på grund av, att den ifrågavarande sökanden, lektor Jungner, därjämte bedrivit en vetenskaplig verksamhet, som syntes ha givit praktiska resultat av stort värde för det svenska lantbruket. Adjunkt Idstedt kan visserligen icke åberopa en motsvarande vetenskaplig forskningsverksamhet såsom skäl till att han först sent inträdde på lärarebanan; men det huvudsakliga skälet härtill — förutom knappa ekonomiska omständigheter, som tvungo honom att, ofta under längre tid, skaffa sig utkomst genom predikokonditioner och privatundervisning — var dock även av vetenskaplig art, nämligen den högt kvalificerade teoretiska utbildning för lärarekallet, som han genom olika universitetsexamina förskaffade sig. Förutom fem godkända tentamina för den äldre teologie kandidatexamen, vilken han på grund av examens-

väsandets omläggning icke kom att fullfölja, har han avlagt praktisk och teoretisk teologisk examen, filosofie kandidatexamen (med senare komplettering i historia) samt teologie licentiatexamen. De rikare kunskaper, han härigenom till undervisningens fromma tillägnat sig, har han ytterligare utökat genom talrika utländska studieresor. På grund av sina högre teoretiska kvalifikationer har Idstedt också i mycket stor utsträckning haft sin undervisning förlagd till det mera ansvarsfulla och krävande gymnasialstadiet.

Då sålunda den förkortning av tjänstgöringstiden, som föranlett den starka nedsättningen av pensionsbeloppet för Idstedt, orsakats dels av knappa ekonomiska omständigheter, dels av en omläggning i examensväsendet, som måste verkat fördröjande på studierna, dels och framför allt av hans strävan att genom högre utbildning göra sin undervisning mera givande och värdefull, så finna vi det billigt, att Idstedt beviljas en sådan höjning av sin pension, att den bättre än den nuvarande svarar mot hans arbetsprestanda och förmår bereda honom en sorgfri ålderdom.”

De i motionen lämnade sakuppgifterna styrktes genom till bankoutskottet ingivna handlingar, av vilka vidare bland annat framgick, att Idstedt är född den 6 mars 1862.

Bankoutskottet ansåg sig emellertid icke kunna tillstyrka bifall till motionerna. Utskottets motivering var av följande lydelse:

”Utskottet har ansett sig icke kunna tillstyrka, att Idstedt skulle utöver honom författningsenligt tillkommande pension beviljas särskild tilläggspension. Riksdagen har visserligen i åtskilliga fall medgivit sådan tilläggspension såväl åt lärare som åt andra befattningshavare i statens tjänst. En dylik förmån har emellertid regelmässigt grundats på en före tillträdet till statstjänst utförd verksamhet av den art, att den kunnat i någon mån jämföras med statstjänsten. Att, såsom ett bifall till motionerna skulle innebära, medgiva tilläggspension grundad på tillgodoräknande i viss utsträckning av tid, som före tillträdet till statstjänsten använts till egen utbildning för befattningen, finner utskottet innebära betänkligheter, även om — såsom här synes vara fallet — utbildningen varit av beskaffenhet att tillföra befattningshavaren större kunskaper och erfarenhet än som vanligen kräves för vederbörande befattning. Utskottet har alltså funnit sig böra avstyrka bifall till motionerna.”

Vid den följande riksdagsbehandlingen avslogos motionerna i båda kamrarna.

Sedan detta skedde, hava emellertid omständigheter tillkommit, som föranleda oss att ännu en gång lägga frågan under riksdagens prövning.

Den 13 september 1928 utkom en nådig kungörelse angående ändrad lydelse av § 21 i reglementet den 31 december 1919 för statens pensionsanstalt. Enligt nämnda § i dess nya form skall vid beräkning av tjänstår avdrag icke göras, där ledigheten i vederbörlig ordning beviljats befattningshavaren för studier eller resa för egen utbildning. Denna bestämmelse äger laga kraft från den 1 november 1928, men torde böra tagas i betraktande vid ställningstagande till adjunkt

Idstedts pensionsfråga. Om i enlighet med vår uppfattning billigheten skulle anses kräva, att adjunkten Idstedt finge tillgodoräkna sig den tid, under vilken han åtnjutit tjänstledighet för utarbetande av akademisk avhandling, skulle han därmed hava vunnit ytterligare i det närmaste ett tjänsteår.

Under sådana förhållanden kan möjligen hänsyn tagas även till Idstedts mångåriga, väl vitsordade predikoverksamhet. Denna omnämndes även i fjolårets motion. Nu föreligga emellertid närmare preciserade intyg, varav framgår, att Idstedt före tillträdet till lärartjänsten under åren 1886—1896 varit verksam som predikobitråde inom olika församlingar av svenska statskyrkan. Då utskottet i sitt ovan anförda yttrande anført, att förmånen av tilläggs pension "regelmässigt grundats på en före tillträdet till statstjänst utförd verksamhet av den art, att den kunnat i någon mån jämsställas med statstjänsten", så tillåta vi oss hemställa, om icke Idstedt genom sin nämnda predikoverksamhet kan anses hava uppfyllt detta villkor. Härtill kommer, att, som i den tidigare motionen framhållits, hans sena inträde på lärarbanan delvis förorsakats av hans strävan att genom högre utbildning göra sin undervisning mera givande och värdefull, att hans arbete i de svenska läroverkens tjänst varit synnerligen plikt-troget och från olika håll väl vitsordat, och att, som statskontoret beträffande ett liknande fall yttrat, i sådana sällsynta undantagsfall som detta, då tjänste-årens antal endast uppgår till omkring hälften av de för hel pension erforderliga, "reduceringen av den för tjänsten i allmänhet gällande pensionen onekligen framträder alltför stark".

Med hänsyn i främsta rummet till den ovannämnda ändrade lydelsen i pensionsreglementet men även till övriga här anförda omständigheter hava vi till-låtit oss att, med bättre hopp om framgång, upprepa den i fjolårets motion gjorda hemställan, att Idstedt måtte beviljas en sådan höjning av sin pension, att den bättre än den nuvarande svarar mot hans arbetsprestanda och förmår bereda honom en sorgfri ålderdom.

På grund av det ovan anförda föreslå vi alltså,

att riksdagen ville medgiva, att den adjunkt P. Idstedt tillkommande pensionen måtte höjas med ett belopp, mot-svarande pensionen för ytterligare fem tjänsteår och sålunda utgå efter en sammanlagd tjänstetid av 23 tjänsteår från och med månaden efter den, varunder avgången från tjänsten ägt rum.

Handlingar, som bestyrka i motionen lämnade sakuppgifter, komma att in-lämnas till utskottet.

Stockholm den 19 januari 1929.

Ivan Pauli.

Gustaf Strömberg.

O. Bergqvist.

Mauritz Hellberg.

John Sandén.